

Pandemin behöver inte hota pensionerna

DEBATT. Coronaepidemin släcker inte bara människoliv utan även samhällsekonomin. Många är oroliga för framtiden nu när permitteringar ökar och massarbetslöshet hotar. Det kan inte heller uteslutas att coronachocken drabbar pensionärerna vid lägre inkomstillväxt. Vi har visserligen ett stabilt pensionssystem men stabiliteten omfattar inte fullt ut pensionerna. Det fick pensionärerna uppleva för några år sedan när bromsen slog till och minskade inkomstpensionerna vid tre tillfällen. Försämringarna beror på, då som nu, att politikerna vägrar inse att det finns goda möjligheter att säkra och till och med höja pensionerna.

När nuvarande pensionssystemet sjösattes för 20 år sedan var målsättningen att det skulle vara hållbart över tid och ge i huvudsak lika hög pension som det tidigare med ATP och folkpension gjort, alltså 60–65 procent av tidigare lön. Men dagens pensionärer får endast cirka 50 procent i allmän pension och morgondagens ännu lägre om inget radikalt görs.

Så kan pensionerna räddas

Om problemet ska lösas, krävs både mer pengar till ett redan underfinansierat pensionssystem och att själva beräkningssystemet förändras. Och det finns både pengar och systemlösningar som kan öka pensionerna eller i varje fall inte sänka dem.

Vid utgången av år 2019 fanns nästan 1 600 miljarder kronor (mdr) i AP-fonderna och den genomsnittliga avkastningen var den senaste tioårsperioden cirka 100 mdr per år. Trots börsras finns betydande marginaler kvar i fonderna efter år av god värdetillväxt. Så vid exempelvis en fördubbling av den årliga bidraget från AP-fonderna till inkomstpensionssystemet, från nuvarande cirka 40 till 80 mdr, skulle

En viss del av arbetsgivaravgiften går varje år direkt till statskassan därför att den betraktas som skatt. Om dessa 19 mdr i stället överförs till inkomstpensionssystemet, skulle pensionerna kunna höjas med cirka 6 procent. Det vill säga samma belopp som dåvarande socialförsäkringsminister Strandhäll efterlyste för exakt ett år sedan för att "rädda pensionerna".

Utgående pensioner beräknas enligt ett komplicerat system med olika restriktioner. En sådan är den spärr för uppräknings av pensionerna som den så kallade bromsen utgör och som kan utlösas när svensk ekonomi tvärnitar till följd av coronakrisen. Ökade bidrag till de årliga pensionsutbetalningarna skulle väsentligt minska risken för att bromsen utlöses i framtiden.

Sluta lappa och laga

Strax innan Coronautbrottet enades Pensionsgruppen om att nästa år föreslå ett tillfälligt pensionstillägg på högst 600 kronor per månad till personer som arbetat hela livet men har låg pension. Ett redan sargat pensionssystem ska alltså kompletteras med en ny förmånstyp som inte ens hör hemma i systemet. Vad blir nästa särlösning som ska belasta statskassan? Varför inte i stället ge alla inkomstpensionärer ett lika stort tillägg i kronor eller procent?

Om förtroendet för dagens pensionssystem ska kunna återupprättas är det hög tid att lappandet och lagandet får ett slut och att en utvärdering av hela systemet genomförs. Utgångspunkten måste då vara en omprövning av att dess finansiella stabilitet är överordnat ekonomisk och långsiktig trygghet för landets pensionärer.

Från bäst till sämst i Norden

Politiker, med socialförsäkringsminister Shekarabi i spetsen, tycks ha glömt att syftet med AP-fonderna är att de ska användas som buffert vid olika variationer i pensionssystemet. Glömskan inger betänkligheter. För drygt tio år sedan hade Sverige lägst andel pensionärer i riskgruppen för fattigdom i Norden. Idag är situationen den omvända. Och om vi ska tro på socialförsäkringsministerns senaste prognos, blir gruppen ännu större framöver.

Av Jöran Rubensson

Tidigare ordförande i Sveriges pensionärers riksförbund, SPRF och expert i utredningen om Nationell kvalitetsplan för vård och omsorg om äldre